

GELECEĞİN ÖĞRETMENLERİNİN KİTAP OKUMA ALIŞKANLIKLARININ İNCELENMESİ: DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Murat YALMAN (*)

Erdost ÖZKAN (**)

Bülent BAŞARAN (***)

Öz

Bu araştırmanın amacı, geleceğin öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin görüşlerini incelemektir. Çalışmada iki bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin birinci bölümünde öğrencilerin demografik bilgilerinin yer aldığı dört madde, ikinci bölümde ise okuma alışkanlığına ilişkin on dördü kapalı yedisi açık uçlu yirmibir madde yer almaktadır. Araştırmanın modeli betimleyici ilişkisel tarama yöntemidir. Araştırma verilerinin analizinde frekans yüzde aritmetik ortalama kullanılmıştır. Çalışma grubu iki yüz öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; geleceğin öğretmenleri kitap okumakla kültürel gelişmelerine katkıda bulunabilecekleri, toplum içerisinde takdir edilen biri olma ve kendine güven duyma isteklerinin de okumada ağır bastığı sonucu elde edilmiştir. Öğrencilerin kitap seçiminde, kitaplara ait tanıtımlar ve arkadaş tavsiyelerinin etkili olduğu, kitap sevgisinin kazanılmasında en büyük etkenin ise kişinin kendisi ve arkadaşlarının olduğu belirlenmiştir. Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumalarına engel olarak bilgisayar, internet, TV gibi teknolojik araçların neden olduğu, bunun yanı sıra eğitim gördükleri kurumdaki sınavların da önemli etken olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okuma, Kitap Okuma, Kitap Okuma Alışkanlığı, Öğretmen Adayları

Future Teachers' Investigation of Reading Habits: Example of Dicle University

Abstract

The purpose of the study is to examine their views on future teachers' book reading habits. Study in the relational model identifier survey method. The working group consists of 200 students. Some of the research results are as follows: a for the development of Future teachers in the expectation they are reading the book cultures in the community is also the self-confidence of being one of the hearing requests outweigh the reading concluded. The book makes the reading post about books and the book, which is effect of its remarkable appreciation for friends is one of the biggest factors is the person himself and his friends. Future teachers read the book as the barrier caused by technologies such as the computer, internet, TV, it is concluded that, in addition to exams important factor.

Keywords: Reading, Reading Book, Reading Book Habit, Students' Teacher

*) Öğr. Gör., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Bölümü, (e-posta: mumanenator@gmail.com)

**) Arş. Gör. Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, (e-posta: eozkan@dicle.edu.tr)

***) Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Bölümü, (e-posta: basaranb@gmail.com)

Giriş

Okuma, sözcükleri, tümceleri veya bir yazıyı bütün unsurlarıyla görme, algılama, kavrama ve anlamlandırma etkinliğidir (Gündüz ve Şimşek, 2011). Bununla birlikte okuma, yazar ile okur arasındaki bağlantıyı oluşturan bir iletişim sistemi ile okurların okuduklarını yorumlamalarını sağlayan, düşünmeyi gerçekleştiren zihinsel bir gelişim sürecidir (Yalman, Özkan ve Kutluca, 2013). Bu sürecin en iyi gözlem araçlarından birisi de kitap okuma eylemidir. Kitap, nesilden nesile aktarılabilen tüm düşünceleri barındıran varsıl bir hazine niteliği taşıdığı için insanoğlunun değerleri arasında girmeyi her daim başarabilmiştir. Bu değer in ülkemizde var olan hali çoğu zaman tartışılmış ve toplumda hak ettiği yer araştırılmıştır. Okuma alışkanlığının topluma kazandırılması noktasını görev edinmesi gereken öğretmenlerin mesleki yaşamlarında takındıkları tavır ve hareketler nesilleri oluşturabilmektedir. Kitap okuma alışkanlığını tam olarak edinemeyen nesillerin düşünme işlevlerindeki fikir üretme yetileri gerileyebilmekte ve okumanın yanında diğer dil becerilerine de hâkim olmayabilmektedirler. Zira evrensel değer hükümlerinin kazandırılması, karakter ve kişilik gelişimi, tarih ve kültür bilinci, okuyan, araştıran ve bilgiyi seven nesillerin yetiştirilmesiyle mümkündür (Tanju, 2010). Uluslararası okuma alışkanlıkları araştırmalarının sonuçlarına bakıldığında, ülkemizin sıralamada pek parlak bir yerde olmadığı rahatlıkla görülmektedir. Altmış beş ülkeden, on beş yaşında yaklaşık yirmi sekiz milyon öğrenciyi temsilen beş yüz on bin civarında öğrencinin katıldığı PISA 2012 uygulamasında Türkiye, okuma alanında OECD ortalamasının (496) altında kalarak 475 puanla 42. sırada yer alabilmiştir (URL-1, 2012). Bu tablo bize, ülkemizdeki genç neslin okumadaki zayıflığını ya da gönlümüzdeki hak ettiği yere henüz varamadığını açıkça ortaya koyabilen somut bir veriyi yansıtmaktadır. İşte bu noktada okumayı sadece bir alışkanlık değil bir tutku haline getirebilmenin önemi akla gelmektedir.

Birey, anlama becerilerinden *dinleme* yetisiyle dünyaya merhaba der. Ve bir diğer anlama becerisi *okuma* ile anlatma becerilerini; yani *konuşma* ve *yazma* yetilerini kuvvetlendirerek dil becerilerinin gelişimine hizmette bulunur. Yani dinlemeyle başlayan yolculuk okuma ile var olan becerileri olumlu yönde etkileyebilmektedir. Okumanın diğer dil becerileri üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda bu becerinin toplumda ne denli önemli hale geldiği rahatlıkla anlaşılabilir. Çünkü *okuma* becerisi anlatma becerilerine özellikle de *konuşma* becerisine etki eder. “Konuşma becerisini, birey iç sözlüğünü yansıtabilen, duygu ve düşünceleri beden diline aktarabilen, insan sesinin ve onun dışı vurum öğelerini de barındıran zihinsel ve iletişimsel bir güç olarak kabul edebiliriz” (Özkan ve Kinay, 2014: 1749).

Okuma alışkanlığını kazanmanın en temel ögesi okumayı sevmektir. Okumanın kazandırılması sürecinde en kalıcı ve önemli etken okumanın bir alışkanlık haline dönüştürülmesidir. Okuma alışkanlığı, okumayı kişinin bir ihtiyaç olarak algılaması ve okuma eylemini, hayatının her evresinde sürekli ve düzenli bir şekilde devam ettirmesidir. Okuma alışkanlığı, öğrencilerin temelde okul sıralarında iken kazanmaları gereken bir beceridir. Öğrenciler okul çağında iken bu beceriyi edinmemişler ise, yetişkinlik döneminde

edinmeleri çok güç olmaktadır (Şahin, 2012). Bu nedenle okuma alışkanlığının kazandırılması sürecinde öğretmenlere düşen en temel görev, çocukları bıktırmadan okumayı sevdirmek olmalıdır. Bilindiği gibi insan davranışlarının büyük bir bölümü gözlem ve taklitle öğrenilir. Anne-baba, öğretmen, arkadaş ve ünlü kişilerin davranışları özellikle küçük çocuklar tarafından hemen kopya edilir. Ebeveynlerin çocuklarına okuyarak rol model olmaları ve onları teşvik etmeleri onlara kitap okuma bilincini yerleştirecektir. Araştırmalar, evde ebeveyni kitap okuyan çocukların okumaya karşı daha arzulu ve ileri yaşlarda iyi okur olmaya meyilli olduklarını, diğer taraftan evde ebeveyni kitap okumayan öğrencilerin bu eksikliklerinin ancak sınıf ortamında öğretmenlerin okuyarak onlara örnek olmasıyla aşılabileceğini göstermiştir (Strommen & Mates, 2004; Çetin ve Karaata, 2010). Bu sebeple geleceğin öğretmenlerinin de kitap okuma alışkanlıklarının belirlenmesi ve buna yönelik çalışmalar yapılması okumanın yaygınlaşip gelişebilmesi açısından önem taşımaktadır.

Ülkemizde yer alan okulların okuma eylemini öğrencilere gerçek anlamda edindirme konusundaki çalışmaları sorgulanabilir. “Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı” incelendiğinde programın okuma alışkanlığını kazandırmayı hedeflediği ve bu durumu desteklediği görülmektedir. Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma eğitimini geliştirmeye dönük metinlerin birey iç sözlüğünü geliştirici özellikler taşıması bu amaca hizmet edecektir. “Temalarda yer alan okuma metinlerinin sahip olduğu sözcükler, öğrencilerin günlük hayatta kullanabileceği ve kendi iç sözlüklerine kullanım sonrası kolaylıkla alabileceği türden olmalıdır” (Özkan, 2013: 2111). Bu durum, en azından program düzeyinde kitap okuma alışkanlığını kazandırmanın hedeflendiğini göstermektedir. Ancak uygulamaya bakıldığında programda hedeflenen amaçlara yeterli düzeyde ulaşamadığı görülmektedir (Gömlüksiz, 2004). Şahin (2010), öğretmen olacak kişilerin okuma alışkanlığı, araştırma yapma, kendini geliştirme, sosyal ve kültürel hayata hazırlanma gibi becerileri kazanması için kütüphaneleri doğru ve etkili kullanabilmek açısından kütüphanelerle ilgili bir eğitime lisans döneminde ihtiyaçları olduğunu belirtmektedir.

Yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde araştırmaların ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin görüşleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Balcı, 2009; Yaman ve Süğümlü, 2010; Şahin, 2012). Şahin (2012), ilköğretim öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığını, Balcı (2009) ise ilköğretim öğrencilerinin okumaya karşı tutumlarının yüksek olduğu, kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu, orta sosyoekonomik seviyede olan öğrencilerin tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Yaman ve Süğümlü (2010) çalışmalarının sonucunda sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin okul ve sınıf kitaplıklarının ihtiyacı karşılama düzeylerinin azaldığını vurgulamışlardır. Esgin ve Karadağ, (2000) kitap okuma alışkanlığı üzerine yaptıkları bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin sadece %5’inin boş zamanlarını kütüphanelerde değerlendirdiği, ders dışı kitap okuyanların oranının ise sadece %26 olduğunu belirlemişlerdir. Bozkurt ve Serin (2003) tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada da öğrencilerin yarıdan fazlasının yeterli düzeyde kitap okuma konusunda kendilerini

yeterli görmedikleri belirlenmiştir. Araştırma kapsamında bulunan öğrencilerin %20'si kitap okuma konusunda kendilerini yeterli görmüşlerdir. Kitap okumama nedenleri arasında televizyon seyretme, arkadaşlarla sohbet etme, kitap fiyatlarının yüksek oluşu, derslerden vakit bulamama ve yorgun olma gibi gerekçeler öne sürülmüştür. Kitap okuma alışkanlığının yeterli düzeyde olmadığına ilişkin bir başka araştırma ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma ile öğrencilerin sadece %21,6'sının kitap okuma alışkanlığına sahip oldukları belirlenmiştir (Gömleksiz, 2004). Yılmaz (2006) çalışmasında sınıf öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarına ilişkin tutum ve görüşlerini belirlemiştir. Çalışma sonuçlarına göre okuma alışkanlığının sınıf öğretmeni adaylarında yeterince gelişmediği ortaya çıkmıştır.

Ödev, ek iş, spor, arkadaşlıklar, ergenlik çağı sendromu, internet bağımlılığı, değişik sorumluluklar, pek çoğunun evlerinde kitap okuma ortamının ve kütüphanenin olmaması gibi etmenler yetişkin öğrencilerin sınıflarında serbest okumak için tahsis edilen bu süreyi daha bilinçli kullanmalarını sağlamakta ve böylece bu öğrenciler daha çok kitap okumaktadırlar (Krashen, 2011; Fisher, 2004, Akt. Çetin ve Karaata, 2010). Ancak günümüzde öğrencilerin zamanları önemli gördükleri sınavlara girip yeterli puanı alabilme çabasıyla geçmektedir. Buna üniversite eğitimleri süresince farklı derslerin sınavları (ara sınav, final, projeler vb.) da eklendiğinde öğrencilerimizin okuma eylemi için yeterince zamanlarının olup olmadığı konusu ciddi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim-öğretim sistemimizin okuma üzerine kurulu olması ve bu eylemin getirilerini hayatın diğer alanlarında kullanması gereken bireylerin okumaya zaman ayıramaması tam anlamıyla bir çelişkidir.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmayla öğretmen adaylarının kitap okuma ve okumama konusundaki düşüncelerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Gelecekte eğitimin temelini teşkil eden eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okuma yaklaşımlarının bilinmesi meslek yaşantılarında eğitim verecekleri çocuklarımıza kitap okuma sevgisini aşılama temel oluşturmaktadır. Bu nedenle geleceğin öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının belirlenmesi gelecek nesillerin bu konudaki eksikliklerinin giderilmesini sağlayabilir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, geleceğin öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin görüşlerini cinsiyet, sınıf ve söz konusu dil eylemine yönelik kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri yanıtları istatistiksel olarak irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda geleceğin öğretmen adaylarının;

- 1- Kitap okuma alışkanlıkları ne düzeydedir?
- 2- Kitap okumaya zaman ayırabiliyorlar mı?
- 3- Kitap seçiminde tercihleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Geleceğin öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin durumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın modeli betimsel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan düzenlemedir (Karasar, 1994).

Örneklem

Araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında T.C Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi'nde farklı ana bilim dallarında (Fen Bilgisi, Matematik, Sosyal Bilgiler, Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi, Türkçe ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği) öğrenim faaliyetlerine devam eden üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden “Basit rastgele örnekleme” yöntemi izlenmiştir. Basit rastgele örnekleme yöntemi, araştırılan grubun her bir elemanın eşit olarak seçilme ihtimali vardır. Araştırmaya katılması düşünülen örneklem bir listeden rastgele olarak seçilir (Çepni, 2010: 46). Örneklem adı geçen fakültenin farklı bölümlerinde öğrenim gören 200 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılarak anketi dolduran geleceğin öğretmenlerinin sınıf ve cinsiyetlerini içeren bilgiler Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Sınıf ve Cinsiyete Göre Frekans Dağılımları

Sınıf	1.	2.	3.	4.	Toplam
Kız	31	22	36	10	99
Erkek	36	25	22	18	101
Toplam	67	47	58	28	200

Tablo 1’de Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerin; 99’u bayan (% 49,5) ve 101’i bay (% 50,5) öğrencilerden; 67’si birinci sınıf (% 33,5), 47’si ikinci sınıf (% 23,5), 58’i üçüncü sınıf (% 29), 28’i dördüncü sınıf (% 14) öğrencisinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Geleceğin öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik veriler, toplam yirmibir sorudan oluşan anket-bilgi formudur. Anket-bilgi formunda yer alan yirmibir sorunun yedisi açık uçludur. Bu soruların son seçeneğinde “Diğer” şıkkı bulunmaktadır. Böylece soru ile ilgili öğrencilerin kendilerine ait, özel olan durumu yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin düşünceleri tablolar incelenirken ayrıca değerlendirilmiştir. Anket-bilgi formunda yer alan sorular, içeriği doğrultusunda gazete, dergi, kitap ve kitle iletişim araçları başlıkları altında gruplara ayrılmıştır. Anketler-bilgi formları, ölçekten

farklı olduğundan, bir toplam puandan bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle ölçeklerdeki gibi teknik anlamda güvenilirlik ve geçerlilik kavramlarından söz edilememektedir. Bu çalışmada kullanılan ölçme aracı bir anket-bilgi formu olduğundan güvenilirlik analizi yapılmamıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma için geliştirilen anket uygulanıp toplandıktan sonra geçerli olan anket formundaki veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen verileri betimlemek için yüzde (%) ve frekans (f) teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, çalışmanın verilerinin düzenlenmesinden elde edilen bulgular araştırma kapsamında göz önünde bulundurularak tablolar halinde verilmektedir.

Hazırlanan ankette geleceğin öğretmenlerinin “*Kitap okuma alışkanlığınız var mı?*” sorusuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 2’te verilmiştir.

Tablo 2. Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kitap okuma alışkanlığınız var mı?	f	%
Evet	151	75,5
Hayır	49	24,5
TOPLAM	200	100

Geleceğin öğretmenlerinin 151’i (%75,5) kitap okuma alışkanlıklarının olduğunu, 49’u (%24,5) ise kitap okuma alışkanlıklarının olmadığını belirtmişlerdir.

Anketin 2. maddesinde yer alan “*Kitap okumak insana en çok ne kazandırır?*” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Geleceğin Öğretmenlerinin “*Kitap okumak insana en çok ne kazandırır?*” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.

Kitap okumak insana en çok ne kazandırmaktadır?	f	%
Sözcük haznemi arttırmakta	20	10
Diğer insanlardan daha kültürlü olmamı sağlamakta	44	22
Hayal dünyamı geliştirmekte	4	2
Toplumda takdir edilen biri olmamı sağlamakta	37	18,5
Kendime güven duymamı sağlamakta	37	18,5
Diğer	58	29

TOPLAM	200	100
---------------	------------	------------

Tablo 3 incelendiğinde geleceğin öğretmenlerinin 44’ü kitap okumanın kitap okumayanlara göre daha kültürlü olmalarını sağladığını, 37’si kendilerine güven duydukları ve toplumda takdir edilen biri olmalarını sağladığını, 20’si sözcük hazinesini artırdığını ve 4’ü de hayal dünyasını geliştirdiğini ifade etmişlerdir. 58 öğrenci de diğer kategorisinde görüş belirtmiştir.

Geleceğin öğretmenlerinin “Size kitap okumaya yönlendiren en büyük etken nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Geleceğin Öğretmenlerinin “Sizi kitap okumaya yönlendiren en büyük etken nedir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Size kitap okumaya yönlendiren en büyük etken nedir?	f	%
Arkadaş tavsiyesi	34	17
Kitapçada rastlamam ve kitabı beğenmem	29	14,5
Kitap hakkında okuduğum bir yazı	51	25,5
En çok okunan kitaplar arasında olması	28	14
Diğer	58	29
TOPLAM	200	100

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde kendilerini kitap okumaya yönlendiren en büyük etken olarak; 51’i okudukları bir yazının, 34’ü arkadaş tavsiyesinin, 29’u kitapçada rastlantı sonucu bulup ve kitabı beğenmesinin etkili olduğunu, 28 öğrenci de en çok okunan kitaplar arasında yer almasının etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Burada da 58 öğrenci de diğer kategorisinde görüş belirtmiştir.

Geleceğin öğretmenlerinin “Bir kitabı birden fazla okuduğunuz olur mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Geleceğin Öğretmenlerinin “Bir kitabı birden fazla okuduğunuz olur mu?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Bir kitabı birden fazla okuduğunuz olur mu?	f	%
Evet	116	58
Hayır	84	42
TOPLAM	200	100

Tablo 5’de verilen cevaplara göre geleceğin öğretmenlerinden 116’sı bir kitabı birden fazla okuduklarını 84’ü ise birden fazla okumadıklarını ifade etmişlerdir.

Geleceğin öğretmenlerinin “Okuduğunuz bir kitabı arkadaşımıza tavsiye ettiğiniz oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Geleceğin Öğretmenlerinin “Okuduğunuz bir kitabı arkadaşınıza tavsiye ettiğiniz oldu mu?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Okuduğunuz bir kitabı arkadaşımıza tavsiye ettiğiniz oldu mu?	f	%
Evet	189	94,5
Hayır	11	5,5
TOPLAM	200	100

Geleceğin öğretmenlerinden 189’u okudukları kitabı arkadaşlarına tavsiye ettiklerini belirtirken 11’i ise tavsiyede bulunmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Geleceğin öğretmenlerinin “Kitap okuma sevgisini kazandırmada sizin için kim daha etkilidir?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Geleceğin Öğretmenlerinin “Kitap okuma sevgisini kazandırmada sizin için kim daha etkilidir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kitap okuma sevgisini kazandırmada sizin için kim daha etkilidir?	f	%
Arkadaşlar	53	26,5
Aile	33	16,5
Öğretmenler	12	6
Kişinin istekli olması	100	50
Diğer	2	1
TOPLAM	200	100

Tablo 7’de kitap okuma sevgisini kazanmalarında; çoğunluğu (100) kişinin istekli olmasını, 53’ü arkadaşlarının, 33’ü ailesinin ve 12’si de öğretmenlerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Geleceğin öğretmenlerinin “Ne tür kitaplar okursunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Geleceğin Öğretmenlerinin “Ne tür kitaplar okursunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ne tür kitaplar okursunuz?	f	%
Roman	148	74
Makale	6	3
Deneme	1	0,5
Şiir	6	3
Diğer	39	19,5
TOPLAM	200	100

Tablo 8’de geleceğin öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (148) roman türü kitap okudukları görülmektedir. 6’şar öğrencinin makale ve şiir türünde kitap okudukları ve 39 öğrencinin de diğer kategorisinde görüş belirtmişlerdir.

Geleceğin öğretmenlerinin “En çok hangi eserleri okursunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Geleceğin Öğretmenlerinin “En çok hangi eserleri okursunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

En çok hangi eserleri okursunuz?	f	%
Yerli	83	41,5
Yabancı	117	58,5
TOPLAM	200	100

Tablo 9’da geleceğin öğretmenlerinin çoğunlukla (117) yabancı eserleri okudukları ve 83 öğretmen adayının da yerli eserler okudukları görülmüştür.

Geleceğin öğretmenlerinin “Okuduğunuz kitapların seçiminde en çok etkili olan faktör nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. Geleceğin Öğretmenlerinin “Okuduğunuz kitapların seçiminde en çok etkili olan faktör nedir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımlar.

Okuduğunuz kitapların seçiminde en çok etkili olan faktör nedir?	f	%
Yazarı	32	16
Konusu	152	76
Birinin tavsiyesi	10	5
Fiyatı	6	3
Diğer	12	6
TOPLAM	200	100

Tablo 10 incelendiğinde okudukları kitapların seçiminde 152'si kitabın konusunun etkili olduğunu belirtirken, 32'si yazarın etkili olduğunu, 10'u başka birinin tavsiyesini ve 6'sı da fiyatının etkili olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 11. Geleceğin Öğretmenlerinin “En çok beğendiğiniz yazar kimdir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

En çok beğendiğiniz yazar kimdir?	f	%
Elif Şafak	52	18,25
Diğer	39	13,68
Mehmet Uzun	33	11,58
Dostoyevski	31	10,88
Tolstoy	27	9,47
Orhan Pamuk	23	8,07
Victor Hugo	17	5,96
Yaşar Kemal	15	5,26
Canan Tan	13	4,56
Dan Brown	13	4,56
İskender Pala	11	3,86
Adam Fawer	11	3,86
TOPLAM	285	100

Tablo 11’de en çok beğendiğiniz yazar kimdir? Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde Elif Şafak (52), Mehmet Uzun (33), Dostoyevski (31), Tolstoy (27), Orhan Pamuk (23), Victor Hugo (17), Yaşar Kemal (15), 13’er kişinin Canan Tan ve Dan Brown, 11’er kişinin de İskender Pala ve Adam Fawer’ı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 12. Geleceğin Öğretmenlerinin “En çok etkilendiğiniz kitabın adı nedir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

En Çok Etkilenilen Kitap	f	%
Yok	12	0,6
Sefiller	36	18
Suç ve Ceza	30	15
Aşk	28	14
Uçurtma Avcısı	20	10
Alamut Kalesi	15	0,7
Olasılıksız	18	0,9
Aşk Gibi Aydınlık Ölüm Gibi Karanlık	10	0,5
Yüreğim Seni Çok Sevdi	10	0,5
Piraye	6	0,3
Baba ve Piç	5	0,2
Aşkın Göz Yaşları	5	0,2
Melekler ve Şeytanlar	5	0,2
TOPLAM	200	100

Tablo 12’te “En çok etkilendiğiniz kitap?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde Sefiller (36), Suç ve Ceza (30), Aşk (28), Uçurtma Avcısı (20), Olasılıksız (18), Alamut Kalesi (15), 10’ar kişi aşk gibi aydınlık ölüm gibi karanlık ve Yüreğim Seni Çok Sevdi, 5’er görüş kapsamında da Baba ve Piç, Aşkın gözyaşları, Melekler ve Şeytanlar olduğu belirlenmiştir.

Geleceğin öğretmenlerinin “İnternet’te kitap tanıtımı yapan bir site adı biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13. Geleceğin Öğretmenlerinin “İnternette kitap tanıtımı yapan bir site adı biliyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

İnternet’te kitap tanıtımı yapan bir site adı biliyor musunuz?	f	%
Evet	67	33,5
Hayır	133	66,5
TOPLAM	200	100

Tablo 13’te de görüldüğü üzere geleceğin öğretmenlerin çoğunluğunun (133) İnternet üzerinden kitap tanıtımı yapan bir site adını bilmedikleri, 67 kişinin bu konuda haberdar olduğu belirlenmiştir.

Tablo 14. Geleceğin öğretmenlerinin “İnternet’te bazı kitapların yayınlanmasının insanın kitaba olan ilgisini arttıracığına inanıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.

İnternet’te bazı kitapların yayınlanmasının insanın kitaba olan ilgisini arttıracığına inanıyor musunuz?	f	%
Evet	155	77,5
Hayır	45	22,5
TOPLAM	200	100

Tablo 14’de görüşler incelendiğinde kitapların internet üzerinden yayınlanmasının kişilerin kitaba olan ilgilerini artıracığı yönünde inançlarının olduğu belirlenmiştir.

Geleceğin öğretmenlerinin “Sizce kitap okumaya engel olan faktörler nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 15’de yer almaktadır.

Tablo 15: Geleceğin Öğretmenlerinin “sizce kitap okumaya engel olan faktörler nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kitap okumaya engel faktörler	f	%
Aile çevresi	24	8,51
Alışkanlık haline gelmemesi	23	8,16
Arkadaş çevresi	21	7,45
Kitapların pahalı olması	24	8,51
Gürültülü ortam	18	6,38
Sınavlar	30	10,64
Bilgisayar teknolojileri	116	41,13
Okuma bilincinin gelişmemesi	26	9,22
TOPLAM	282	100

Tablo 15 incelendiğinde geleceğin öğretmenlerinden 116’sı bilgisayar, internet, TV gibi teknolojilerin engel olduğunu belirtirken, 30’u sınavlar, 26’sı okuma bilincinin gelişmemesi, 24’er görüş kitapların pahalı olması ve aile çevresinin etkili olduğunu, 23’ü alışkanlık haline getirememe, 21’i arkadaş çevresi ve 18’i de gürültülü ortamı kitap okumalarını engelleyen faktörler yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim fakültesinde öğrenim gören geleceğin öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlıkları incelenmiştir. Araştırmaya katılan geleceğin öğretmenlerinin dörtte üçünden fazlasının okuma alışkanlığının olduğu belirlenmiştir. Kitap okuma alışkanlığım var diyen öğretmen adaylarından bu konuya ilişkin anket formunda görüş bildirenlerin büyük çoğunluğu “*yurtta kaldıkları ve yaşadıkları çevrede yeterli sosyal aktivitelerde bulunmadıkları için kitap okumaya yöneldiklerini*” ifade ettikleri görülmüştür.

Ancak literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığının yeterli düzeyde olmadığı vurgulanmaktadır. Nitekim yapılan araştırmalarda öğrencilerin kitap okuma konusunda kendilerini yeterli düzeyde görmedikleri belirlenmiştir (Rodriguez ve Martin, 2011; Yılmaz, 2006; Bozkurt ve Serin, 2003). Araştırmada elde edilen okuma alışkanlığının diğer sonuçlarla farklılık göstermesi öğretmen adaylarının yaşadıkları çevre, sosyal yaşam ve arkadaş çevresi ile kendilerine ayırabildikleri sürenin fazla olmasıyla açıklana bilinir. Zira okumanın alışkanlık hâline gelmesinde rol oynayan birçok etken olduğu çalışmalarda vurgulanmaktadır (Şen, 2012; Tanju, 2010; Yılmaz, 2006). Bunlar arasında en başta bireyin ailesi, sonra da içinde yaşadığı toplum, okulu ve öğretmeni önemli rol oynamaktadır. Nitekim Yılmaz (2006) çalışmasında öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarına yeterince kazanılmamasında ailedeki okuma alış-

kanlığı, daha önceki öğrenim yaşantıları, ekonomik nedenler ve radyo televizyon-internet kullanımının sıklığı gibi nedenler belirtilmiştir. Benzer şekilde Şen (2012) Türkiye’de Ergen profili ile ilgili yaptığı araştırmada ergenlerin kitap okuma oranının düşük olduğunu vurgulamıştır. Özellikle rol modeller, ergenlerin daha çok ve daha nitelikli okumalar yapmaları için değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Okuma alışkanlığı kazanamayanların öğrenimlerinin yetersiz kalacağı anlayışı öğrencinin zihninde yer etmelidir. Bu sebeple geleceğin öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun okuma alışkanlığının olması öğretmen olduklarında öğrencilerine model olmalarında önemli katkı sağlayacaktır.

Çalışmadan elde edilen diğer bir sonuçta; geleceğin öğretmenlerinin kitap okumanın kültürlerinin gelişmelerine, toplum içerisinde takdir edilmelerine ve kendine güven duymalarına katkı sağladığı ve bunun yanında kelime hazinelerinin arttığını hayal dünyalarının geliştiği sonucuna varılmıştır. Zira Tanju (2010) okuma alışkanlığını kişilerin okumayı öğrendikten sonra bu eylemi zevkle yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceri olduğunu ifade etmektedir. Bireyin bir gereksinim olarak algılaması sonucu oluşan okuma eylemini, yaşam boyu sürekli ve düzenli biçimde gerçekleştirmesi şeklinde de tanımlanmaktadır. Okuma becerisi bireyin başta bilişsel ve sözel gelişim olmak üzere tüm gelişim alanlarında ilerlemesini sağlayan önemli bir beceridir.

Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya yönelmelerindeki en büyük etken olarak % 25,5’i kitaplar hakkında okudukları bir yazı ile % 17’si ise arkadaşlarının tavsiyelerinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında kitap okumaya yönelmelerindeki bir başka etken olarak okudukları kitabın en çok okunan kitaplar arasında yer almasıdır. Tanju (2010)’da kitap ile ilgili dergiler, yazılar ve televizyon programları takip edilebilir. Televizyonlarda yeni çıkan veya çok satan kitaplar üzerine hazırlanan programlar çok fazla olmamasına karşın kitap üzerine yayınlanan gazete ekleri, dergiler, internet siteleri mevcuttur. Bu şekilde bireylere rehberlik edilerek bunları takip etmesi sağlanırsa okuma davranışı da desteklenmiş olur.

Öğrencilerin % 58’i okudukları kitapları yeniden okumaktan hoşlandıkları görülmüştür. Yine kitapları okuduktan sonra arkadaşlarına tavsiye edenlerin oranı % 94,5’e çıkmıştır. Okuduğu kitabı daha önce okudukları ve edindikleri bilgilerle irtibatlandırabilen öğrencilerin daha çok okudukları ve başarılı olduklarının tespiti başka birçok benzer araştırmanın konusu olmuş ve olmaya devam etmektedir. Nitekim yapılan araştırmada aile fertleri arasında veya arkadaş ortamlarında paylaşılan kitaplar ve yorumlar yardımıyla öğrencilerin kitap okuma arzusu artmakta ve kitap okuma alışkanlığı devam etmekte olduğu vurgulanmaktadır (Anbar, 1986; Tanju, 2010). Bu sebeple kitap okumaya katkısı olan bu sosyal ilişki yaygınlaştırılmalıdır.

Öğrencilerin kitap okuma sevgisinin kazanılmasında en büyük etkinin (% 50) kişinin kendisinin olduğunu ifade etmektedir. Yine %26,5’lik bir kesim de arkadaşları tarafından okuma sevgisini kazandıklarını belirtmişlerdir. Yine çalışmalar kitapların daha çok tavsiye üzerine okuduklarını göstermektedir. Toplumda eğitilmiş kimselerin öğrencilere okumaları gerektiğini söylemeleri yeterli değildir, mutlaka yararlı kitapların isimleri verilerek okumaya teşvik edilmelidir (Çetin ve Karaata, 2010).

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ta geleceğin öğretmenlerinin % 74'ü kitap türü olarak romanı seçmişlerdir. Kitap okuma seçimlerinde kitap türü olarak roman tercih edildiği ortaya çıkmıştır. Üniversite sıralarında olan öğrencilerin araştırmaya yönelik makale, deneme gibi türleri tercih etmediği verilen cevaplarla ortaya konmuştur. Geleceğin öğretmenlerinin bir kısmının yabancı eserleri diğer kısmının da yerli eserleri okudukları tespit edilmiştir. Bunun yanında geleceğin öğretmenlerinin kitap seçiminden çok etkili olan durumun kitabın konusu olduğu anlaşılmaktadır. Kitap seçiminde kitabın yazarının ve başka birinin tavsiyesinin az da olsa etkili olduğu sonucuna varılmıştır. En çok beğenilen yazarların, *Elif Şafak*, *Mehmet Uzun*, *Dostoyevski*, *Tolstoy*, *Orhan Pamuk*, *Victor Hugo*, *Yaşar Kemal* gibi yazarlardan oluştuğu; En çok etkilendikleri kitapların, *Sefiller*, *Suç ve Ceza*, *Aşk*, *Uçurtma Avcısı*, *Olasılıksız ve Alamut Kalesi* gibi kitaplar olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç ta, geleceğin öğretmenlerinin internet üzerinden kitap bakma veya satın almak için kitap sitelerine girme konusunda yetersiz oldukları tespit edilmiştir. Zira öğrencilerin % 66,5'i "İnternet'te kitap tanıtımı yapan site adı biliyor musunuz" sorusuna yanıtı hayır olmuştur. Buna karşın geleceğin öğretmenlerinin % 77,5'si internet üzerinden kitapların yayınlanmasını kitaba olan ilgiyi artıracığı sonucuna varmıştır. Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya engel olan faktörlere ilişkin görüşleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun bilgisayar, internet, TV gibi teknolojilerin neden olduğu, bunun yanı sıra sınavların da önemli etken olduğu sonucuna varılmıştır. Başka araştırmalarda da benzer bulgulara rastlanmıştır (Pehlivan, Serin ve Serin, 2010). Ayrıca kitapların pahalı olması, aile ve arkadaş çevresinin etkili olması, alışkanlık haline getirememesi ve buldukları ortamların gürültüsünden kaynaklanan nedenler belirtilmiştir. Özellikle kitapların pahalı olması gerekçesine yönelik olarak öğrenciler arasında kitap değişimi sağlanarak, her öğrencinin mümkün olduğu kadar çok sayıda kitabı, daha az para ödeyerek okumaları sağlanmalıdır. Benzer bulgular bazı çalışmalarda da görülmektedir (Çetin ve Karaata, 2010; Mckool, 2007; Bozkurt ve Serin, 2003). Bu araştırmacılar da üniversite öğrencilerinin kitap okumama nedenleri arasında televizyon seyretme, arkadaşlarla sohbet etme, kitap fiyatlarının yüksek oluşu, derslerden vakit bulamama ve yorgun olma gibi gerekçeler öne sürmüşlerdir (Yılmaz, 2006; Bozkurt ve Serin, 2003; Dökmen, 1994).

Araştırmadan elde sonuçlara göre MEB ve Kültür Bakanlığı ile işbirliği ile kitap okuma projeleri başlatılabilir. Bu projeye okullar, yayınevleri, yazarlar, şairler, gazeteciler, sanatçılar, televizyonlar, radyolar, internet siteleri vb. dâhil edilmeli ve fakat özellikle gençliğin rol modeli konumundaki kişilerden faydalanılmalıdır. Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığı kazanmaları veya bu alışkanlığı devam ettirebilmeleri için üniversite kütüphanelerinin yanı sıra fakülte kütüphaneleri oluşturulabilir. Okuma eyleminin yaygınlaştırılmasında sorumluluk alması gereken yükseköğretim kurumlarının bu yetiyi kazandırması için öğretim elemanları önderliğinde çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Anbar, A. (1986). Reading acquisition of preschool children without systematic instruction. *Early Childhood Research Quarterly*, 1, 69-83.
- Balcı, A. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 265-300.
- Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite öğrencilerinin okuma ilgileri ve okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler, *Eğitim Araştırmaları*, 4 (12), 149-157.
- Çetin, Y. ve Karaata, C. (2010). Türk öğrencilerin kitap okumama sorununa çözüm önerileri, *Ç.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (1), 202-215.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psikososyal bir araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Esgin, A. ve Karadağ, Ö. (2000). Üniversite öğrencilerinde okuma alışkanlığı, *Populer Bilim*, 82, 19-23
- Fisher, D. (2004). Setting the “opportunity to read” standard: Resuscitating the SSR program in an urban high school. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 48, 138–150.
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Kitap okuma alışkanlığına ilişkin bir tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 185-195.
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1 (1).
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2011) *Uygulamalı okuma eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntem: Kavramlar, ilke ve Teknikler*. (5. Baskı), Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Krashen, S. (2011). *Free voluntary reading*. Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited.
- Mckool, S. (2007). Factors that influence the decision to read: an investigation of fifth grade students’ out-of-school reading habits. *Reading Improvement*. 44 (3), 111-120.
- Özkan, E. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklerin öğretimi ve iç sözlük ilişkisi (Mersin İli Örneği). *Turkish Studies* 8(1), 2095-2114.
- Özkan, E., Kinay, İ. (2014) Öğretmen adaylarının konuşma kaygısı ölçeği (ÖAKKÖ) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*. 9(5), 1747-1760.
- Pehlivan, A., Serin, O. ve Serin, N. B. (2010). Determining Reading Interests and Habits of Candidate Teachers (TRNC Sample), *Procedia Social and Behavioral Sciences* 9, 869–873.

- Rodriguez, J. M. M., Martin, A. H. (2011). Secondary school students' reading habits in the province of salamanca. are gender and environment differential factors?, *Revista de Education*. 354, p. 605-628.
- Strommen, L. T., Mates, B. F. (2004). Learning to love reading: interviews with older children and teens. *Journal of Adolescent ve Adult Literacy*, 48, 188-199.
- Şahin, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının kütüphaneleri kullanma durumları, *Turkish Studies*, 5 (4), 1448-1471.
- Şahin, A. (2012). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarının Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre İncelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (2), 367-388.
- Şen, M. (2012). Türkiye'de ergen profili. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7 (27), 89-102.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış, *Aile ve Toplum Dergisi*, 6 (21), 30-39.
- Url-1., (2012). PISA., http://yegitek.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_12/13053601_pisa2012_ulusal_n_raporu.pdf (erişim tarihi: 10.11.2014)
- Yalman, M., Özkan, Erdost., Kutluca, T. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları üzerine betimsel bir araştırma: Dicle Üniversitesi Örneği. *Information World/Bilgi Dünyası*, 14(2).
- Yaman, H., Süğümlü, Ü. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ders dışı kitap okuma alışkanlıkları, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (1), 291-306.
- Yılmaz, Z. A. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığı, *İlköğretim Online Dergisi*, 5 (1), 1-6.